

Oorzaken van verschillen in gemiddelde uitkeringslast WWB

Management samenvatting

T.P. Everhardt
N. de Groot
L.J.M. Aarts

Aanleiding

Elk jaar wordt het macrobudget inkomensdeel WWB vastgesteld door het Rijk. Naar aanleiding van het voorlopige budget voor het inkomensdeel 2010, hebben de G4 direct bij het Rijk aangegeven dat zij het niet eens zijn met de vaststelling van dit budget. Met Eindhoven en de in Drechtsteden samenwerkende gemeenten hebben zij APE opdracht gegeven de totstandkoming van het macrobudget te onderzoeken. Het macrobudget heeft een volumecomponent en een prijscomponent die elk afzonderlijk worden vastgesteld. Het onderzoek naar de volumecomponent heeft uitgewezen dat SZW de afspraken uit het bestuursakkoord is nagekomen. In de afgelopen tijd is echter gebleken dat de gemeenten naast het overeengekomen eigen risico van 12.500 uitkeringen ook nog worden geconfronteerd met een minstens zo groot risico dat bij het sluiten van het Bestuursakkoord helemaal niet is benoemd, namelijk het risico dat de bijstellingen van het macrobudget geen recht doen aan de realiteit. Achteraf blijkt dat SZW het effect van de WIJ op de uitkeringslast van gemeenten veel te optimistisch heeft ingeschat en dat de CPB-schatting van het effect van de werkloosheid op het WWB/WIJ-volume hoogstwaarschijnlijk te laag is.

De opdrachtgevers hebben ook onderzoek gevraagd naar de prijscomponent. Hoe verhoudt zich de hoogte van de gemiddelde uitkering tot het bedrag waarmee SZW rekent bij de vaststelling van het macrobudget? Zijn er verschillen tussen gemeenten in de hoogte van de gemiddelde uitkering en hoe komen deze verschillen tot stand? Zijn er factoren die de gemeenten kunnen beïnvloeden zodat ze door aanpassingen van hun beleid de gemiddelde uitkering omlaag kunnen krijgen? Deze vragen zijn beantwoord op basis van CBS-gegevens van alle gemeenten aangevuld met specifieke financiële gegevens van 62 gemeenten.

Verskil met de SZW-norm

Het landelijk gemiddelde uitkeringsbedrag ligt consequent een aantal honderd euro boven het bedrag waarmee SZW rekent in september t bij de vaststelling van het definitieve macrobudget. Gemiddeld over de jaren 2007 tot en met 2009 is landelijk de gemiddelde uitkering € 13.506. De gemiddelde SZW-norm over die jaren is € 13.143. Het verschil is € 363 (+2,8%). Op het macrobudget scheelt dit ongeveer € 100 mln.

Verschillen tussen gemeenten

Over de hele periode 2007-2009 gezien, geldt voor alle opdrachtgevers, dat de gemiddelde uitkeringslast hoger is dan het landelijk gemiddelde. Het verschil met het landelijk gemiddelde het grootst in Den Haag (+ € 887 of +6,6%), Amsterdam (+ € 870 of +6,4%) en Rotterdam (+ € 715 of +5,3%). In Utrecht en Eindhoven is het verschil veel kleiner (+ € 187 en + € 182 respectievelijk). Het kleinste positieve verschil is er voor Drechtsteden, namelijk € 63 (+0,5%).

Oorzaken van de verschillen tussen gemeenten

Een groot deel van de onderlinge verschillen wordt verklaard uit verschillen in de samenstelling van de bijstandspopulatie en in de lokale sociaaleconomische en demografische structuur. In een gemeente met veel paren in de bijstand is de gemiddelde uitkering hoger dan in een gemeente met veel alleenstaanden in de bijstand. Puur gekeken naar de samenstelling van het bestand, is het verschil tussen de gemeente met het duurste bestand en de gemeente met het goedkoopste bestand € 1.882 per bijstandshuishouden. Gerelateerd aan de landelijk gemiddelde uitkering € 13.506 is dat 13,9% van de gemiddelde uitkering.

Een gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid en weinig werkloosheid drukken de gemiddelde uitkeringshoogte., terwijl gemeenten met veel laagopgeleiden en etnische minderheden een hogere gemiddelde uitkering hebben. Ook in gemeenten met sterk verstedelijkte wijken, met veel goedkope woningen en met grote inkomensverschillen tussen de wijken, is de gemiddelde uitkeringslast hoger. Wederom alleen kijkend naar structuurkenmerken, is het verschil tussen de gemeente met de gunstigste en ongunstigste structuurkenmerken € 2.457 per huishouden. Op het bedrag van de landelijk gemiddelde uitkering is dat 18,2%.

Ten slotte blijkt een deel van de verschillen te kunnen worden toegeschreven aan verschillen in uitvoering. Gemeenten met veel langdurigheidstoelagen en hogere toeslagen op de normbedragen hebben een hogere gemiddelde uitkering. Dat geldt ook voor gemeenten met veel vorderingen, waarschijnlijk omdat die vaker te veel uitkering verstrekken die dan achteraf wordt teruggevorderd. Daarentegen is in gemeenten met veel boetes en veel verhalen het gemiddelde uitkeringsbedrag lager. Alleen kijkend naar de uitvoeringskenmerken, is het verschil tussen de gemeente met de 'gunstigste' en 'ongunstigste' uitvoeringskenmerken € 1.670 per huishouden. Dat is 12,4% van de landelijk gemiddelde uitkering van € 13.506.

De eventuele aangrijpingspunten voor beleidmatige beïnvloeding van de gemiddelde uitkeringshoogte zitten met name in de laatste categorie factoren. Op de samenstelling van de bijstandspopulatie en op de sociaal-

economische en demografische structuur kenmerken heeft een gemeente geen of veel minder invloed.